

Suojamuotojen käyttö palveluyrityksissä

Paltan, Suomen yrittäjien ja Helsingin seudun kauppakamarin
kysely palveluyrityksille marras-joulukuussa 2017

Tutkimushanke: Kari-Pekka Syrjä (ICapital Oy)

Data-analyysi: Matti Paavonen, pääekonomisti (Palta ry)

IPR on luovuuden kannustin

Jotta asiakkaita voitaisiin palvella yhä paremmin alati muuttuvassa maailmassa, on palvelujen uudistuttava. Uuden kehittäminen vie aikaa ja resursseja, joten tarvitaan keinoja, joilla oma luovuus ja edelläkävijyys saadaan oman yrityksen hyödyksi.

IPR:ien tarkoitus on toimia luovuuden kannustimina. Suojamuodot antavat käyttöön instrumentteja, joilla se oma yksilöllinen elementti saadaan lain ja sopimusten turvin suojattua niin, että muita voidaan kieltää hyödyntämästä suojeltua kohdetta, oli se sitten tavaramerkillä suojattu merkki, jonka avulla kuluttajat tunnistavat tuotteen tai palvelun alkuperän, tekijänoikeuslain tarkoittama itsenäinen ja omaperäinen kirjallinen tai taiteellinen teos, uusi tekninen idea, jolle on keksintönä haettu patentti tai hyödyllisyysmalli, yksilöllinen muoto, joka on rekisteröity mallioikeutena tai vaikka uusien kasvilajikkeiden tuottamista suojaava kasvinjalostajanoikeus. Vaikka IPR:t tuovat haltijalleen kiello-oikeuden, niillä ei pyritä estämään kilpailua. IPR-lait antavat muille suoraan tiettyjä käyttöoikeuksia, joita oikeudenhaltijat eivät voi kieltää – esimerkiksi teoksen kopiointi yksityiseen käyttöön ja siteeraus - ja toisaalta IPR:ien ansaintalogiikka perustuu pääsääntöisesti lisenssien myöntämiseen, jolloin (yleensä maksullisella) luvalla saa käyttöönsä toisen yksinoikeuteen kuuluvaa omaisuutta.

Kyselytutkimuksen päähavainnot

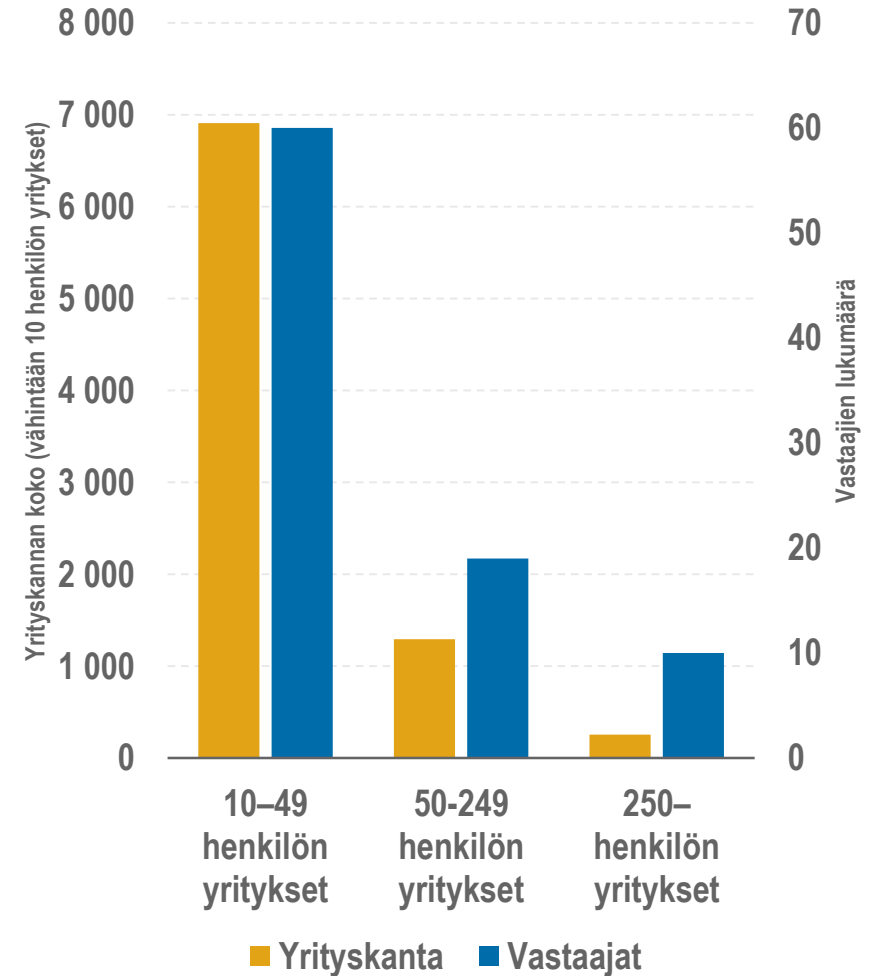
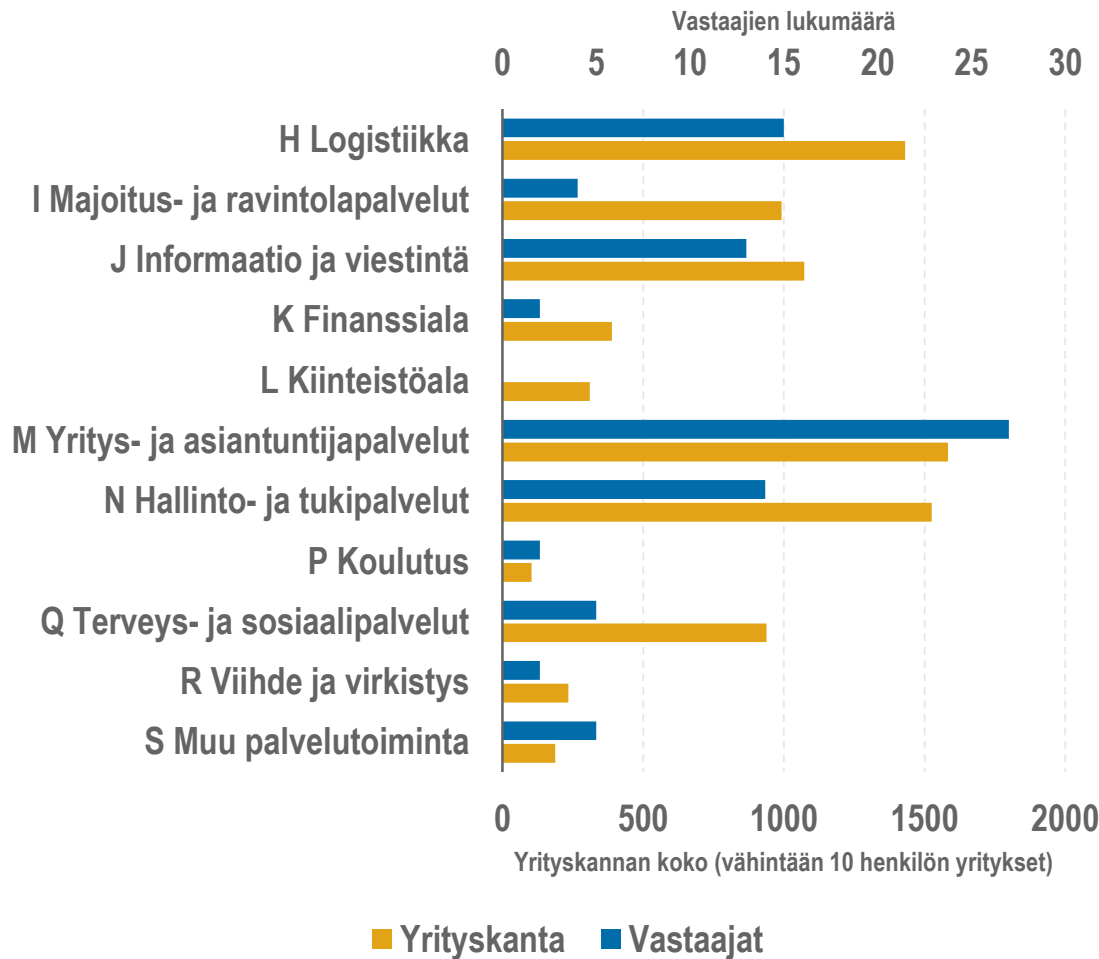

Kyselyn tulokset antavat osiittaa siitä miten palveluyrityksissä tunnetaan ja käytetään erilaisia suojamuotoja

- Vastauksia sähköiseen kyselyyn kertyi valitettavan vähän.
- Minkään suojamuodon tuntemusta ei keskimäärin koeta erityisen hyväksi.
- Yleisimmin käytetään työsopimuksen ehtoja (salassapito ym.), teknisiä suojaustapoja (esim. tietojärjestelmän pääsyoikeudet), liikesalaisuuden suojaa ja erillisiin sopimukseen perustuvaa suojaa.
- Suojamuotojen käyttö saattaa olla vähäistä, vaikka niiden tuntemuksen koettaisiinkin olevan hyvällä tasolla.
- Palvelutuotteen sopimatonta jäljittelyä kohdanneet yritykset käyttävät suojausta useammin kuin muut yritykset.
- Työsopimuksen ehtojen kuten salassapitosääntöjen käyttö on huomattavasti harvinaisempaa yrityksissä, joilla on omaa IPR-henkilöstöä. Toisaalta IPR-henkilöstöä omaavat yritykset käyttävät huomattavasti yleisemmin tavaramerkin, tekijänoikeuksien, lähioikeuden, täydentävän suojan, hyödyllisyysmallien ja patenttien tarjoamaa suojaa. Myös henkilöstöhallinnon käytännöt, kuten sitouttamisjärjestelmät ovat näissä yrityksissä yleisempiä.
  - Erojen syitä ei pystytä tulosten perusteella arvioimaan. On vaikeaa arvioida johtuuko salassapitosääntöjen vähäisempi tarve IPR-resurssin olemassaolosta vai toiminnan luonteesta, joka selittää IPR-resurssien tarvetta. Vastaavasti emme tiedä johtuuko IPR-suojausmuotojen, kuten tekijänoikeuksien käyttö siitä, että yrityksellä on IPR-henkilöstöä vai johtuuko IPR-henkilöstön tarve siitä, että yrityksellä on tarve käyttää laajasti erilaisia suojamuotoja.
- Harva yritys (8 % vastanneista) kokee, että suojaamismahdollisuudet rajoittavat tuotekehitystä.
  - Toisaalta nuo harvat yritykset ovat todennäköisesti edelläkävijöitä, jolloin mahdollisuudet suojata palvelutuotteita saattavat rajoittaa alan kehitystä.
- Vastanneista 45 % on sitä mieltä, että uudelle palvelutuotteelle tarvitaan suojausta ja 28 % vastanneista on omia kokemuksia siitä, että uutta palvelutuotetta oli jäljitelty sopimattomasti.
- Tärkeimmät syyt palvelutuotteen suojaamattajättämiselle ovat: suojaamisesta ei koeta olevan tarpeeksi hyötyä, jäljittely on vaikeaa todistaa, suojaamiskäytäntöjä ei tunneta riittävästi ja toisaalta suojaaminen on kallista.

Kyselyyn vastasi 89 palveluyritystä

Tulokset ovat suuntaa-antavia: tuloksia ei voida yleistää koko yrityskantaan

Kysymykset

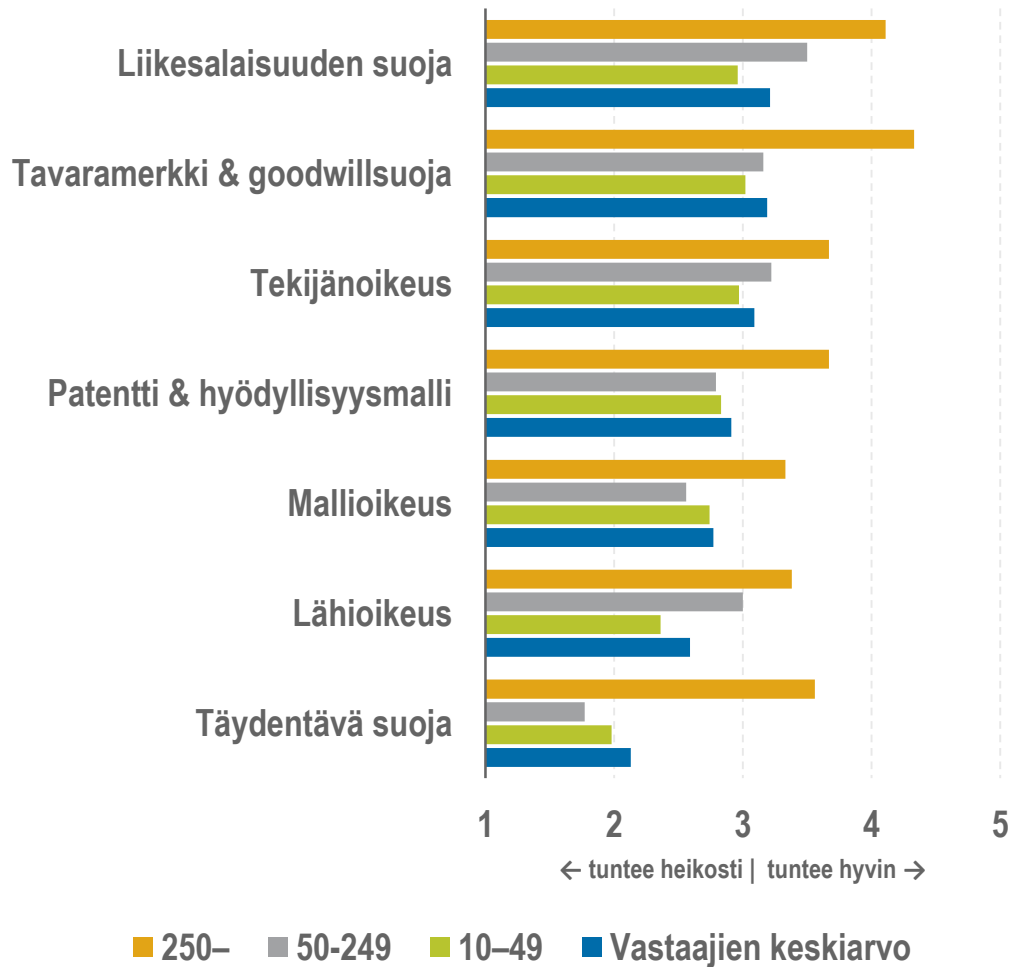

1. Arvioikaa tunnetaanko yrityksessänne seuraavia suojamuotoja ja suojaamistapoja palvelutuotteiden suojaamiseksi? (1–5)
2. Mitä suojamuotoja yrityksessänne käytetään palvelutuotteen suojaamiseksi jäljittelyltä? (1–5)
3. Rajoittavatko palvelutuotteen suojaamismahdollisuudet toimialalla tällä hetkellä yrityksenne kiinnostusta kehittää ja tuoda uusi palvelutuote markkinoille?
4. Mikä on perusteena sille, että palvelutuotetta EI suojata?
5. Tarvitaanko uudelle palvelutuotteelle tällä hetkellä suojaa jäljittelyä vastaan?
6. Onko yrityksellänne omia kokemuksia siitä, että uutta palvelutuotetta on sopimattomasti jäljitelty?
7. Onko yrityksellänne omaa henkilöstöä, joka huolehtii palvelutuotteen ja siihen sisältyvän aineettoman omaisuuden suojaamisesta?
8. Lisäkommentteja kyselyyn, aihepiiriin, kehityskohteisiin tai muutostarpeisiin?

Tietämys suojamuodoista yrityksissä

PALTA

Arvioika tunnetaanko yrityksessänne seuraavia suojamuotoja ja suojaamistapoja palvelutuotteiden suojaamiseksi?

Liikesalaisuuden suoja eli yritykselle merkittävän tiedon julkiseksi tulon estäminen.

Tavaramerkki eli yksinoikeus merkin käyttämiseen palvelun tunnuksena. Se kieltää muita käyttämästä samaa tai sekoitettavissa olevaa merkkiä. **Goodwillsuoja** tarkoittaa maineen suojaa

Tekijänoikeus eli luovuussuoja, joka tarkoittaa tekijän oikeutta määrätä teoksensa käytöstä sekä oikeutta tulla mainituksi sen tekijänä.

Patentti on yksinoikeus, joka antaa patentin haltijalle oikeuden kieltää muilta patenttinsa mukaisen keksinnön ammattimainen hyväksikäyttö. **Hyödyllisyysmalli** eli ns. pikkupatentti.

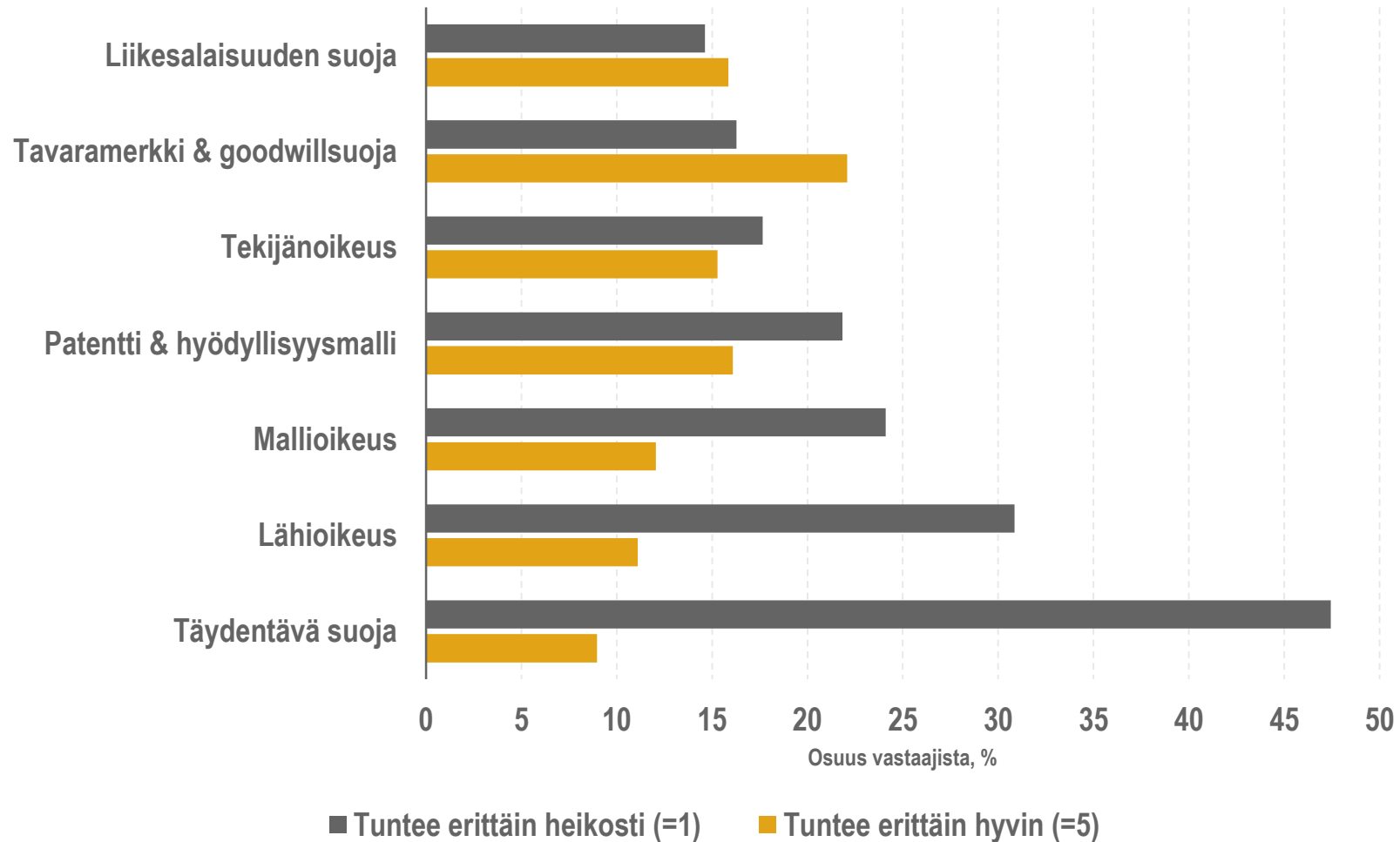
Mallioikeus on muotoilun suoja, jolla voi saada yksinoikeuden esineen tai sen osan ulkomuotoon tai graafisiin symboleihin.

Lähioikeus kuten tietokantasuoja, kuva-, ja äänitallenteensuoja eli investointisuoja.

Täydentävä suoja tarkoittaa mm. tavaramerkkioikeuden ulkopuolella olevaa suojaa toisen elinkeinonharjoittajan menettelyä vastaan jäljittelytilanteessa.

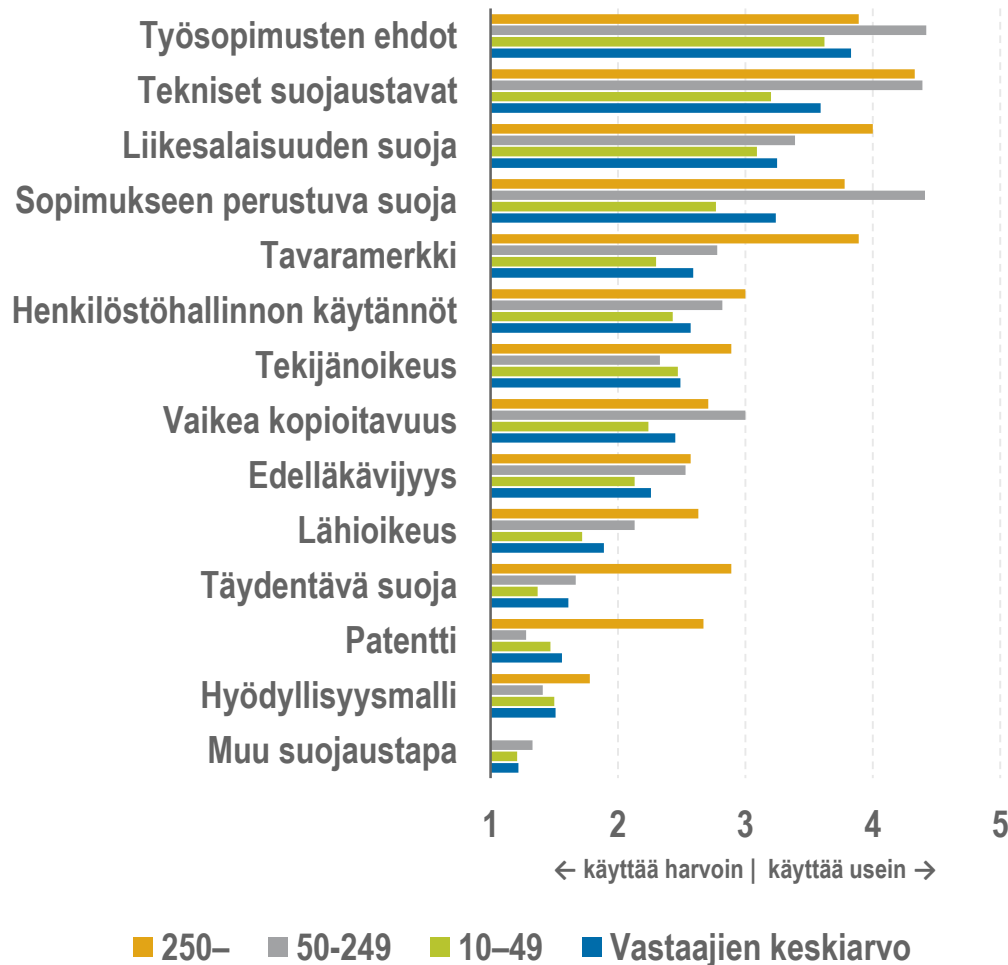
Tietämys suojamuodoista yrityksissä

Arvioi tunnettaanko yrityksessänne seuraavia suojamuotoja ja suojaamistapoja palvelutuotteiden suojaamiseksi?

Suojamuotojen käyttö yrityksissä

Mitä suojamuotoja yrityksessänne käytetään palvelutuotteen suojaamiseksi jäljittelyltä?

Työsopimuksen ehdot eli salassapito- ja kilpailukieltositoumus työsopimuksessa

Tekniset suojaustavat (TPM) mm. tietojärjestelmään pääsyoikeudet

Liikesalaisuuden suoja eli esim. tietojen luovutus/julkaisukiellot.

Erilaiset muut sopimukset ja **sopimukseen perustuva suoja**

Tavaramerkki eli yksinoikeus merkin käyttämiseen palvelun tunnuksena.

Henkilöstöhallinnon (HRM) **käytännöt** kuten henkilöstön sitouttamisjärjestelmät yms.)

Tekijänoikeus eli oikeus määrätä luovien teosten hyödyntämisestä.

Palvelutuotteen ja palvelukonseptin **vaikea kopioitavuus**

Edelläkävijyys ilman erityisiä suojamuotoja (first to market, lead time)

Lähioikeus esim. tietokantasuoja, kuva- ja äänitallenteensuoja

Täydentävä suoja tarkoittaa mm. tavaramerkkioikeuden ulkopuolella olevaa suojaa toisen elinkeinonharjoittajan menettelyä vastaan jäljittelytilanteessa.

Patentti eli määräaikainen yksinoikeus keksinnön hyödyntämiseen.

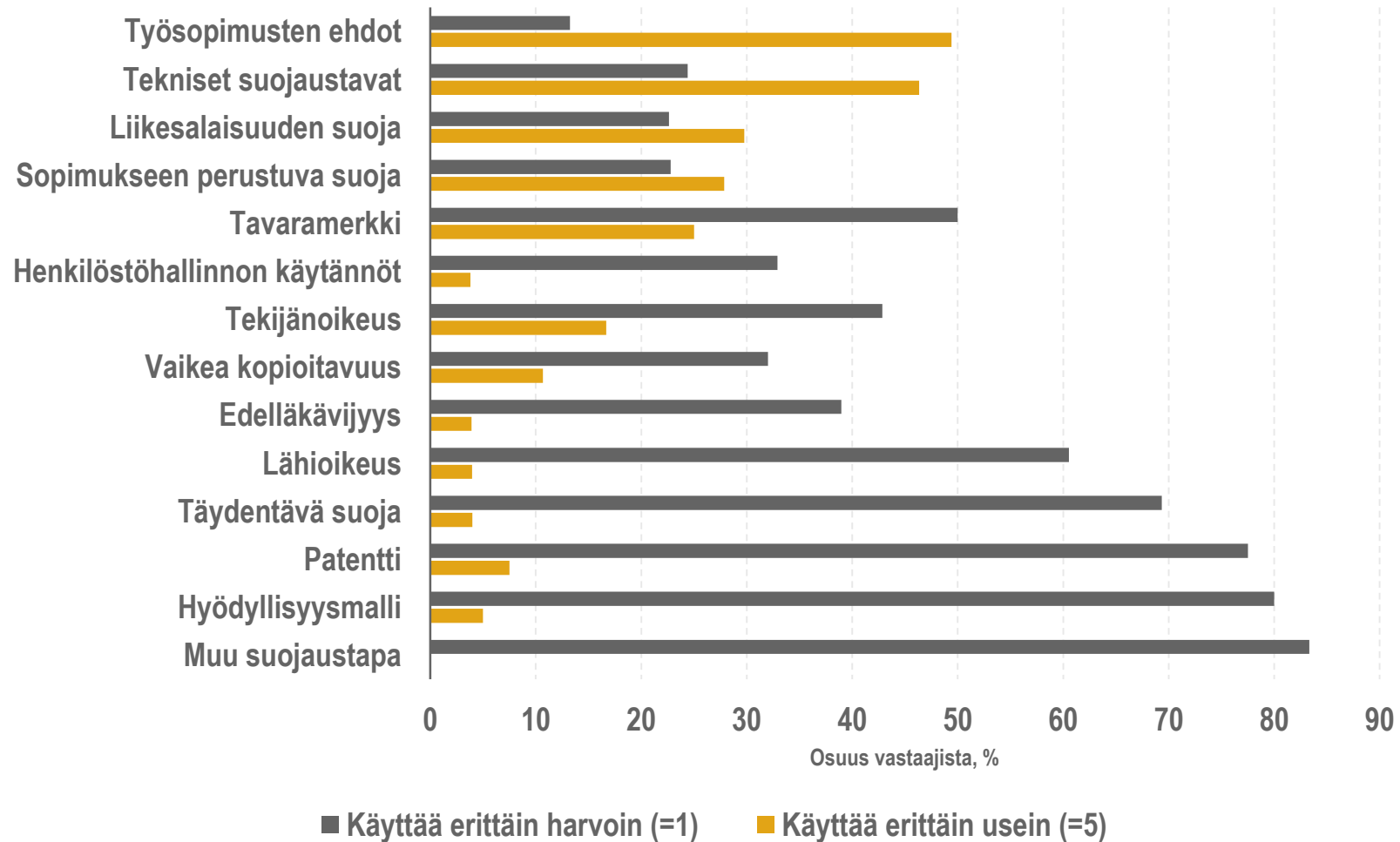
Hyödyllisyysmalli eli ns. pikkupatentti (matalampi vaatimustaso).

Muu suojaustapa tai -keino

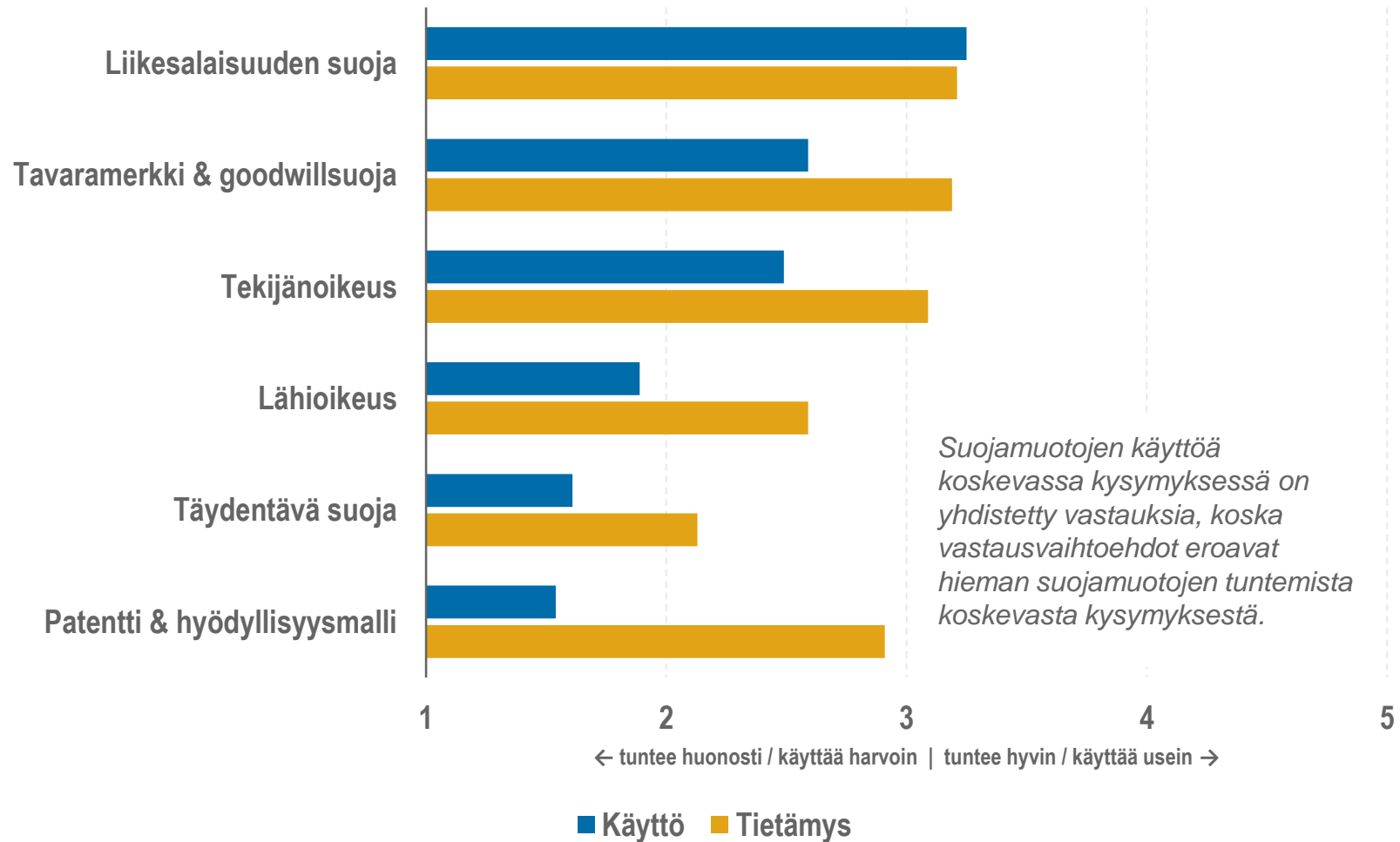
Suojamuotojen käyttö yrityksissä

Mitä suojamuotoja yrityksessänne käytetään palvelutuotteen suojaamiseksi jäljittelyltä?

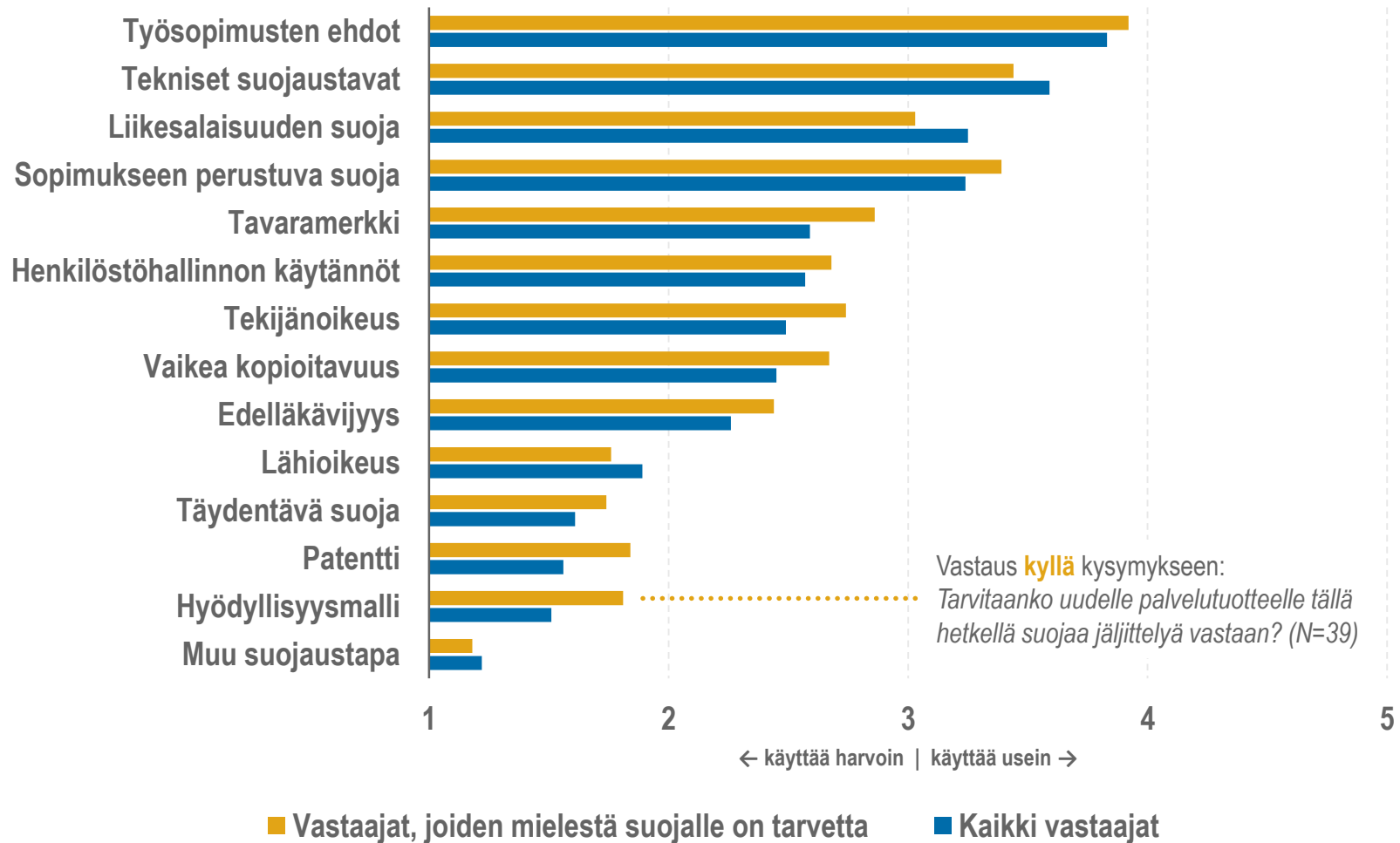
Suojamuotojen tietämys ja käyttö

Tunnettaanko yrityksessänne seuraavia suojamuotoja ja mitä suojamuotoja yrityksessänne käytetään?

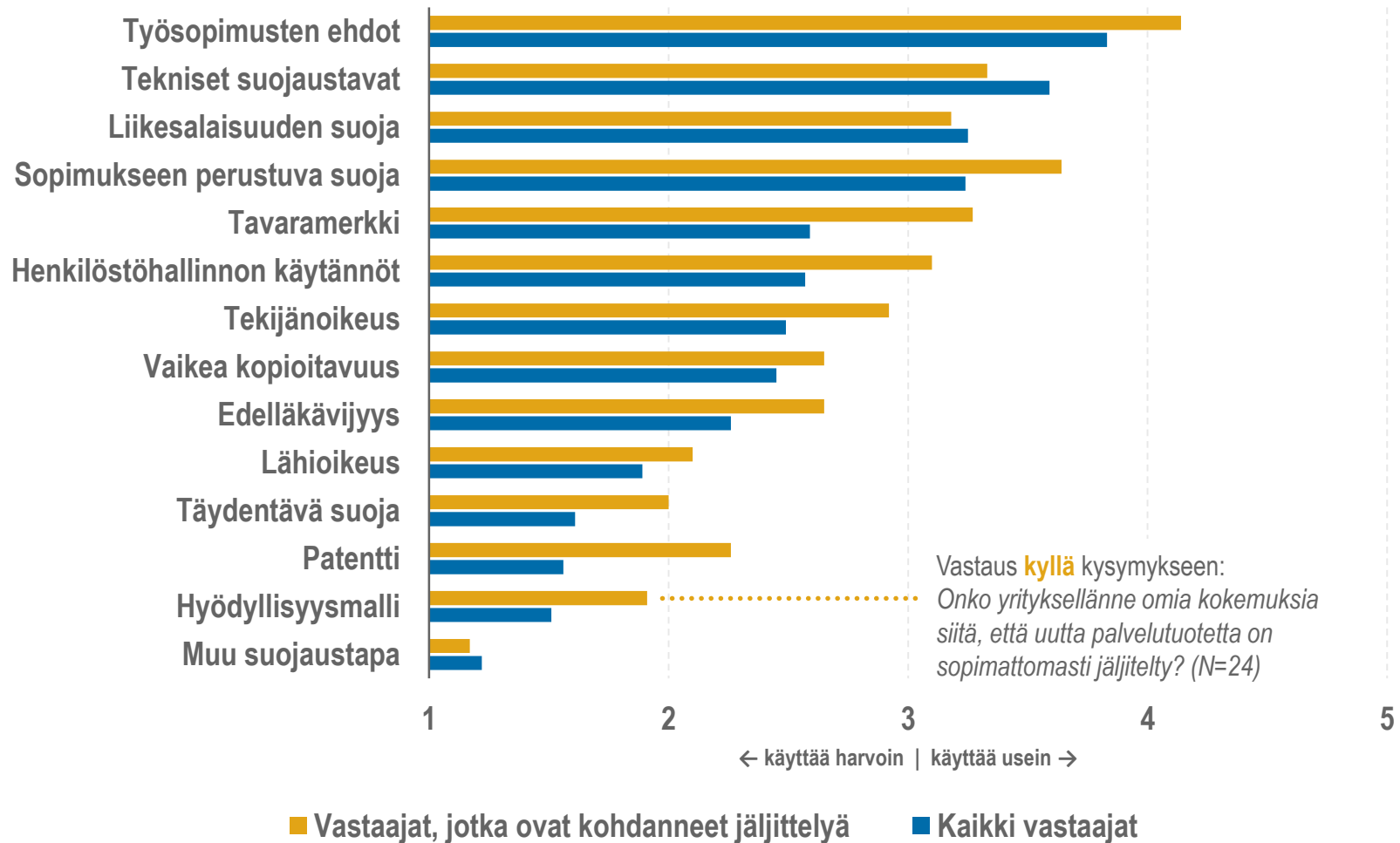
Suojamuotojen käyttö ja tarpeellisuus

Mitä suojamuotoja yrityksessänne käytetään palvelutuotteen suojaamiseksi jäljittelyltä?

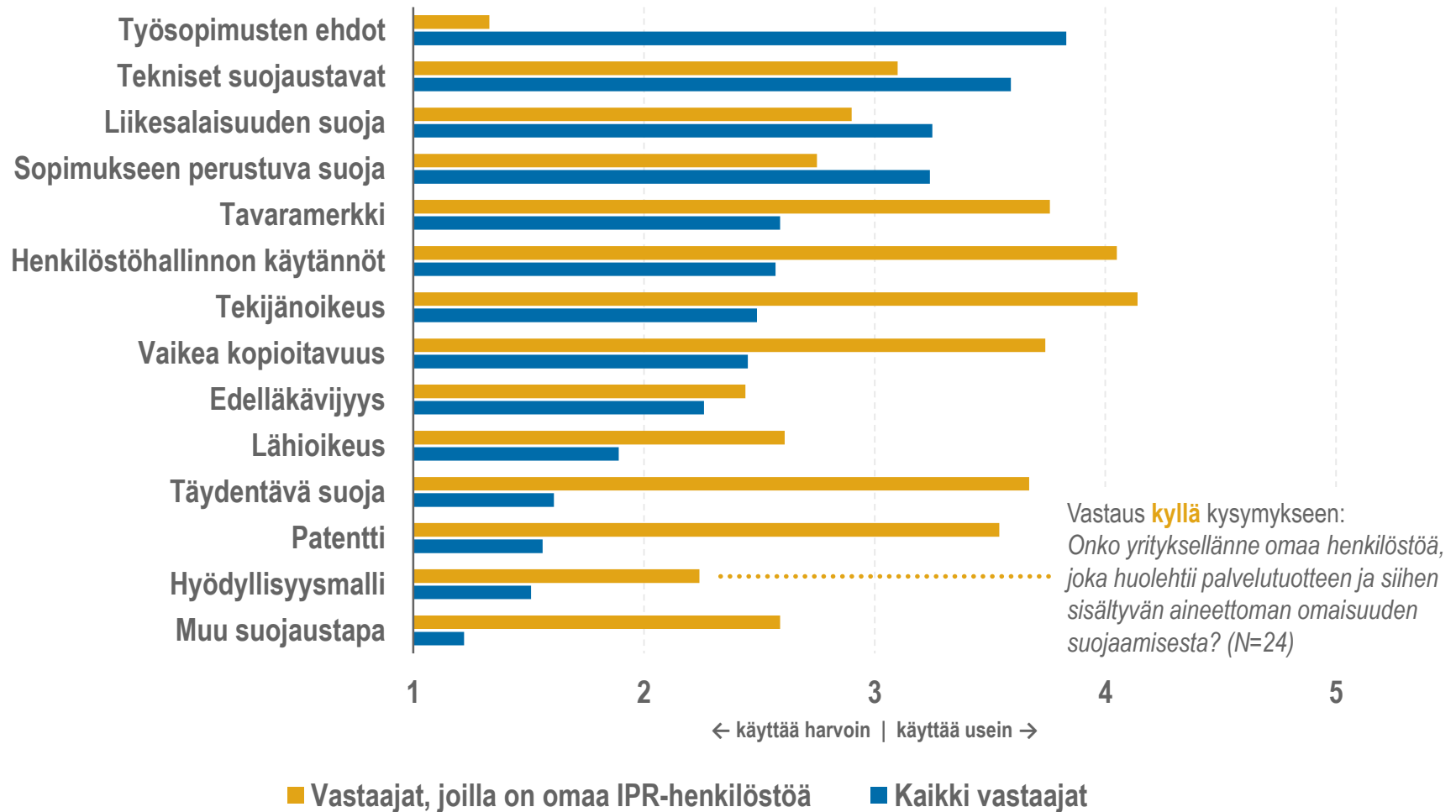
Suojamuotojen käyttö ja kohdattu jäljittely

Mitä suojamuotoja yrityksessänne käytetään palvelutuotteen suojaamiseksi jäljittelyltä?

Suojamuotojen käyttö ja IPR-resurssit

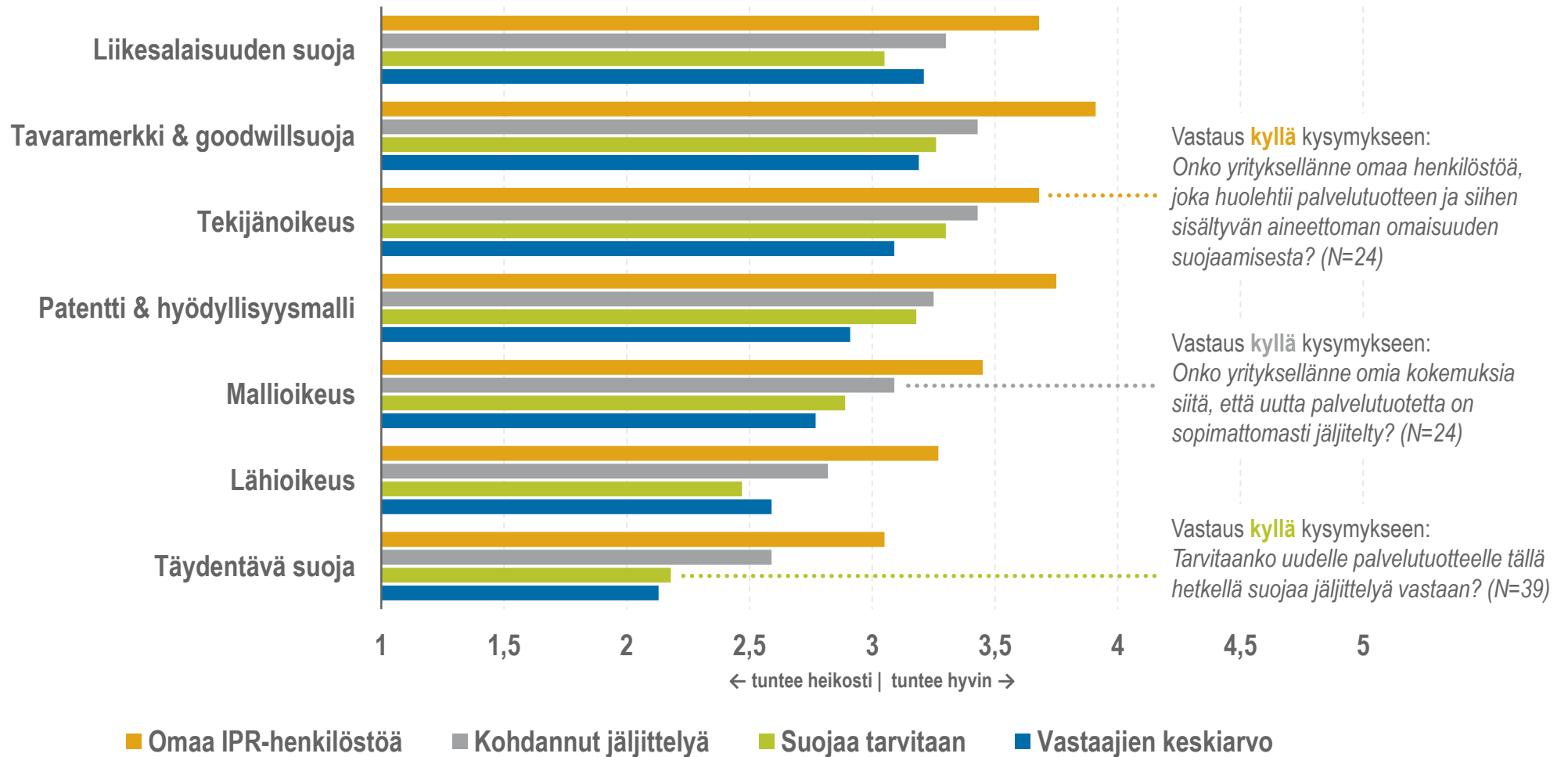
Mitä suojamuotoja yrityksessänne käytetään palvelutuotteen suojaamiseksi jäljittelyltä?

Tietämys suojamuodoista erilaisissa yrityksissä

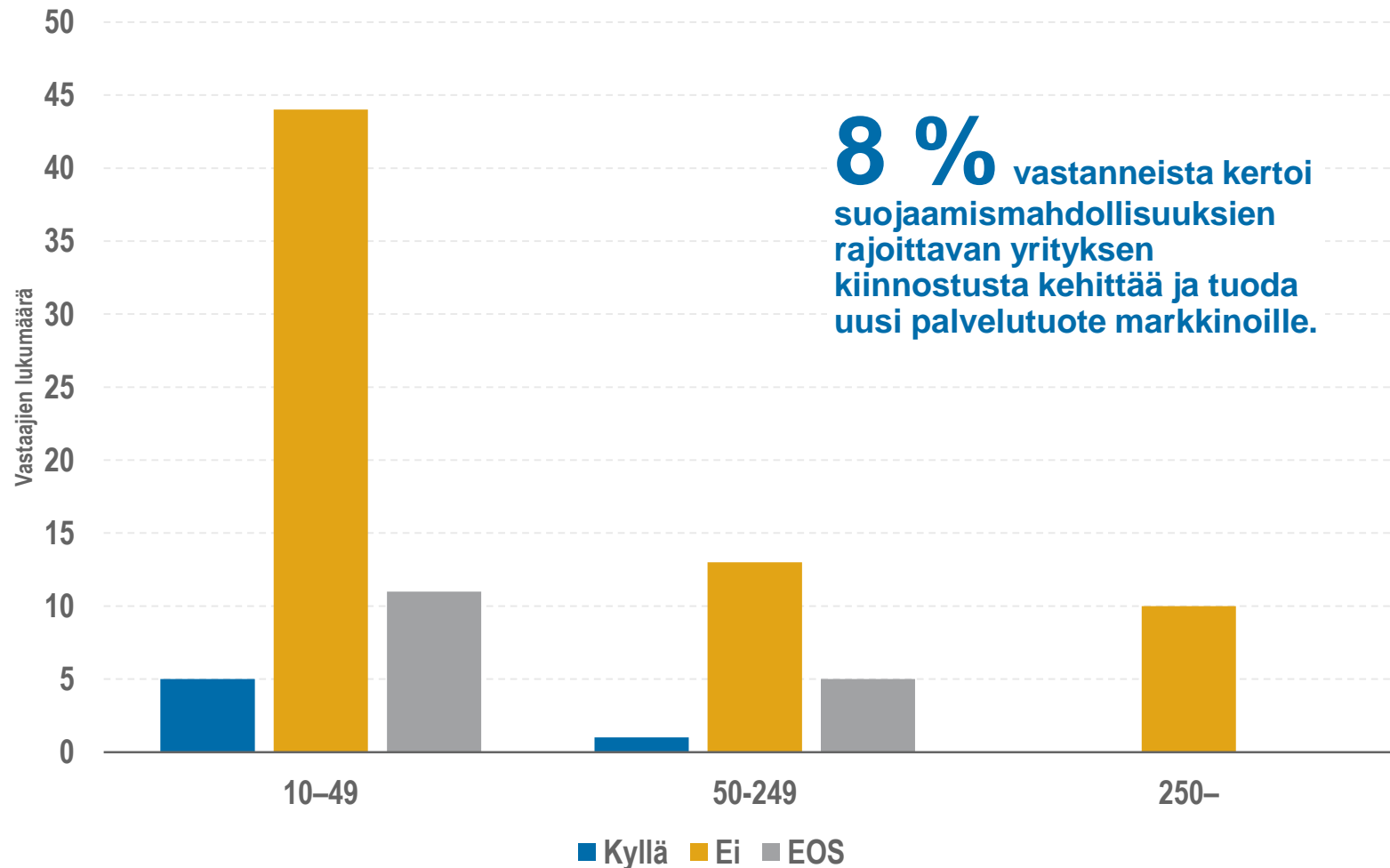
Arvioi tunnettaanko yrityksessänne seuraavia suojamuotoja ja suojaamistapoja palvelutuotteiden suojaamiseksi?

Tuotekehitys ja suojaamismahdollisuudet

Rajoittavatko palvelutuotteen suojaamismahdollisuudet toimialalla tällä hetkellä yrityksenne kiinnostusta kehittää ja tuoda uusi palvelutuote markkinoille?

Miksi palvelutuote jätetään suojaamatta?

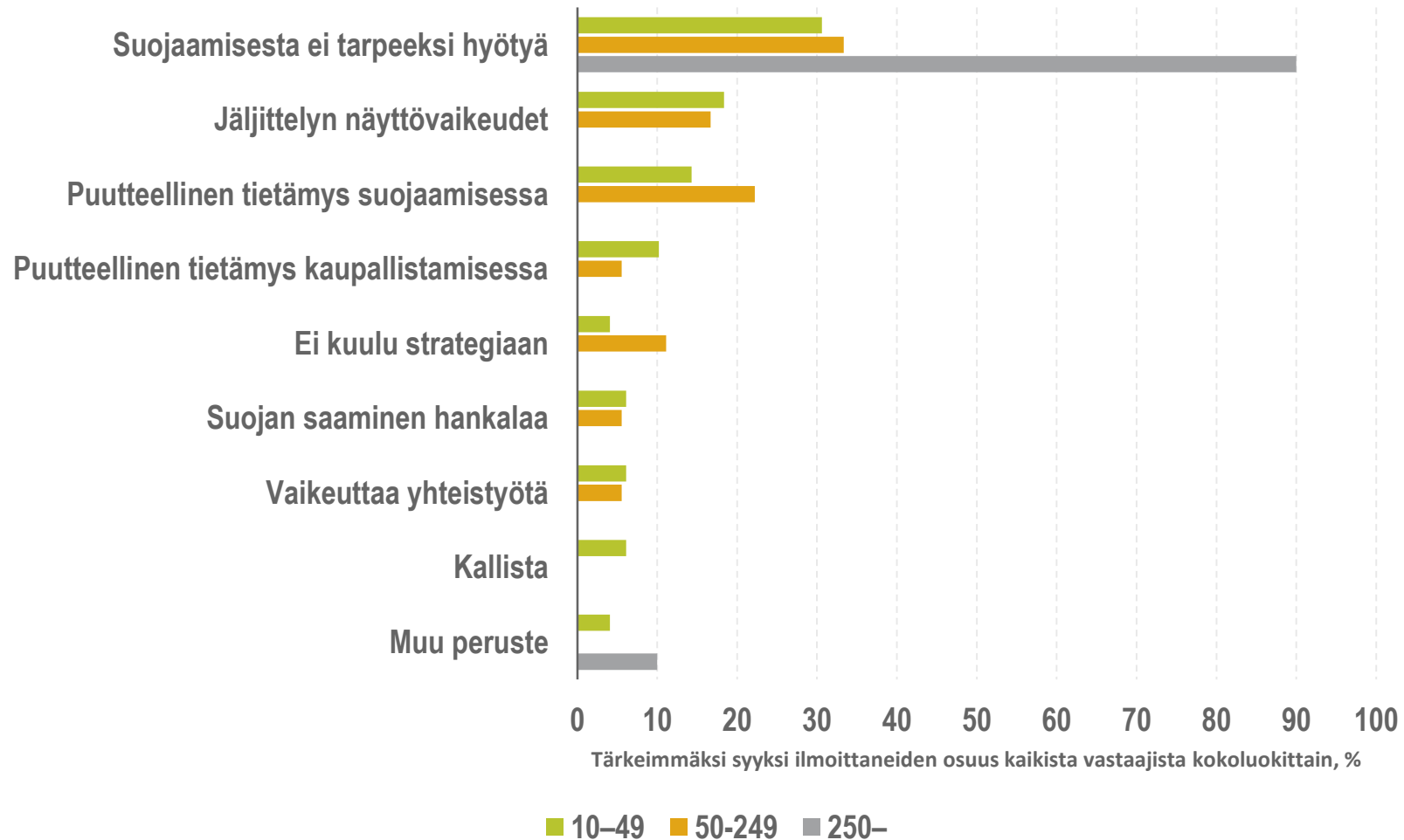
Mikä on perusteena sille, että palvelutuotetta EI suojata? (tärkeysjärjestys)

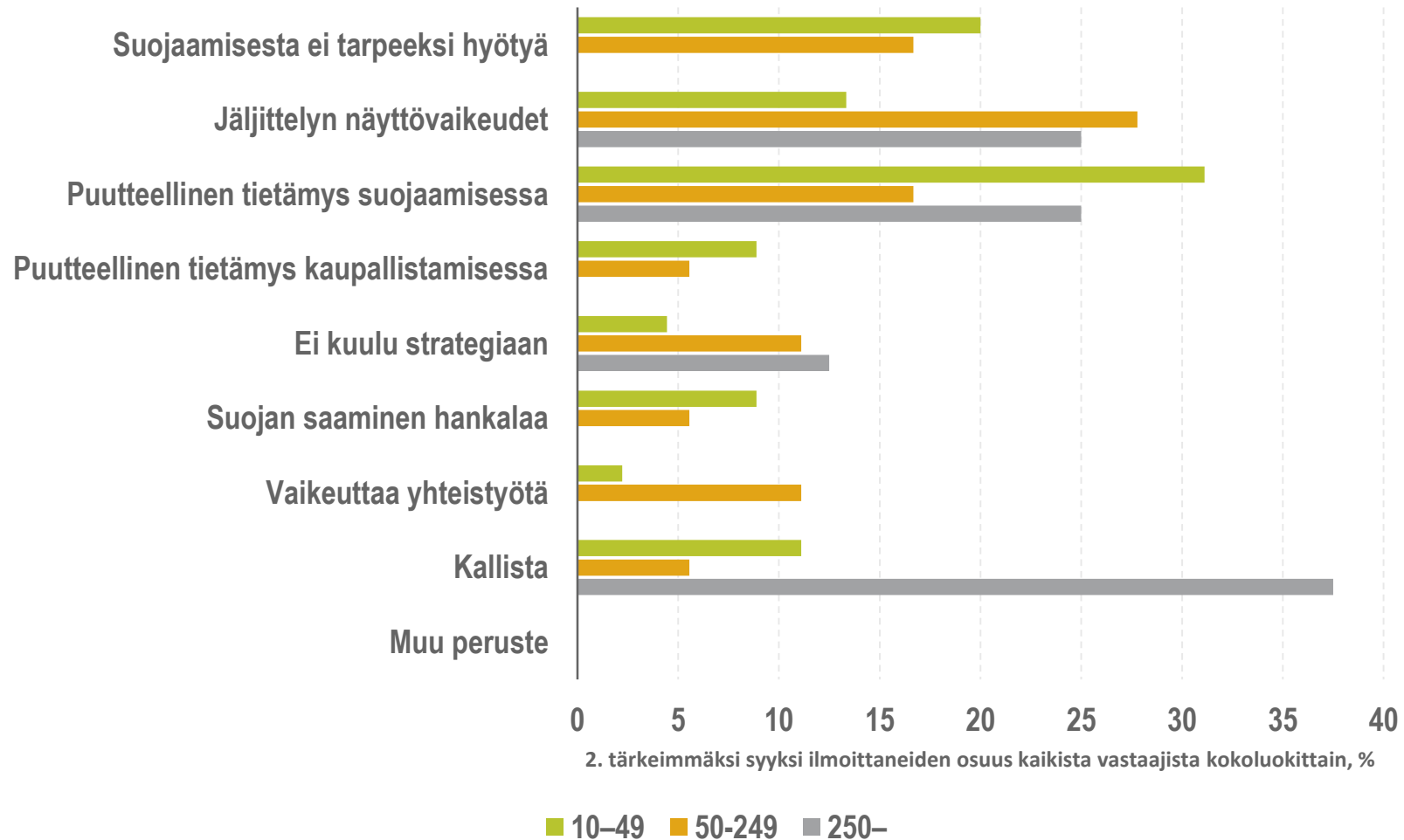
Suojaamattajättämisen tärkein syy

Mikä on perusteena sille, että palvelutuotetta ei suojata? (tärkeysjärjestys)

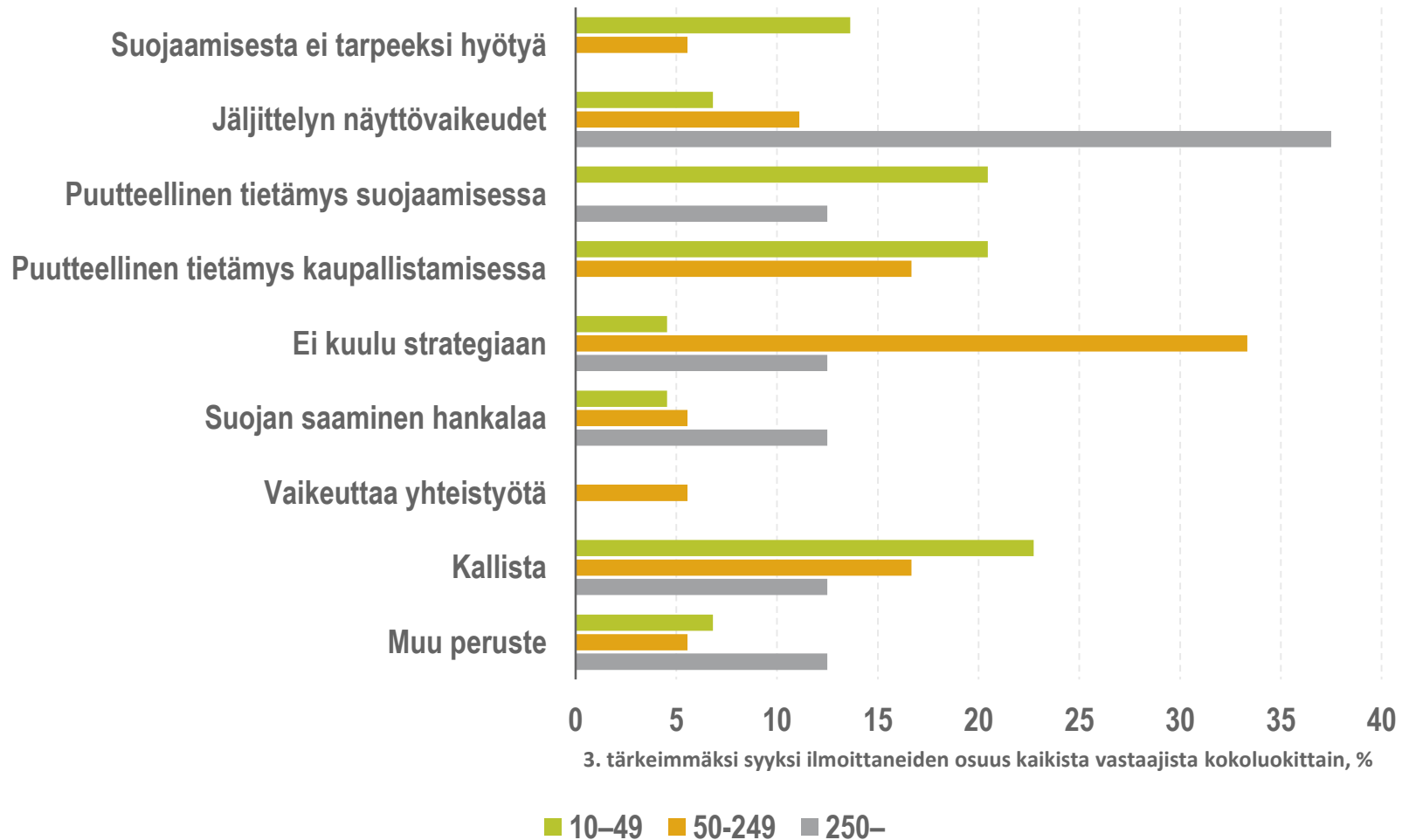
Suojaamattajättämisen 2. tärkein syy

Mikä on perusteena sille, että palvelutuotetta ei suojata? (tärkeysjärjestys)

Suojaamattajättämisen 3. tärkein syy

Mikä on perusteena sille, että palvelutuotetta ei suojata? (tärkeysjärjestys)

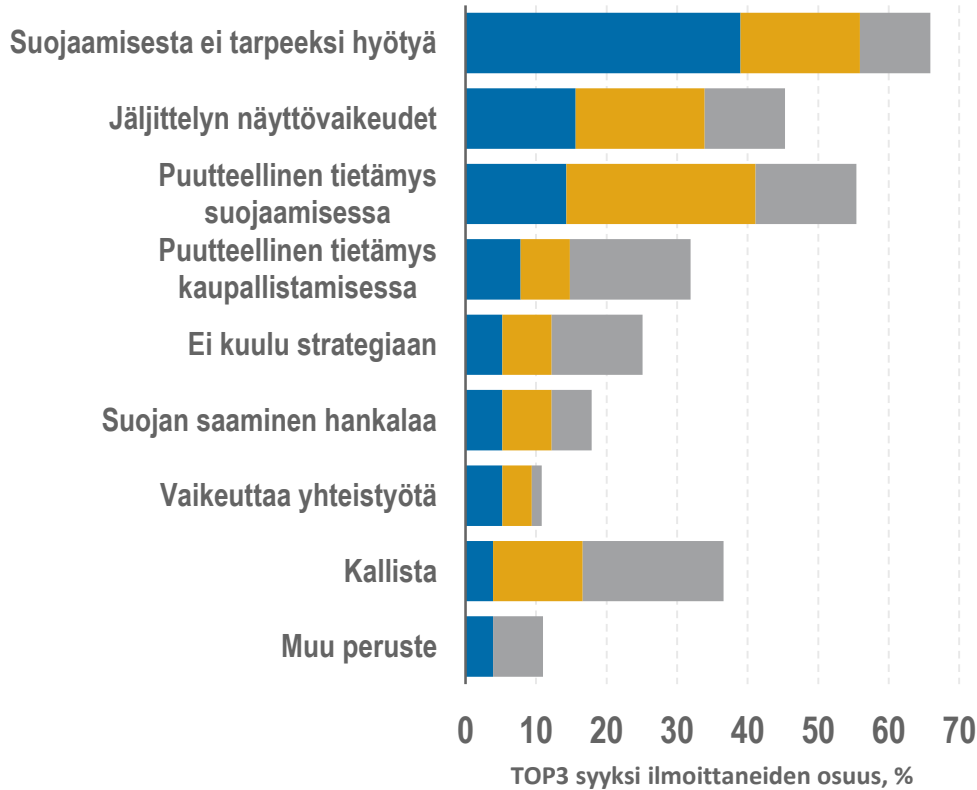

Miksi palvelutuote jätetään suojaamatta?

Mikä on perusteena sille, että palvelutuotetta EI suojata? (tärkeysjärjestys)

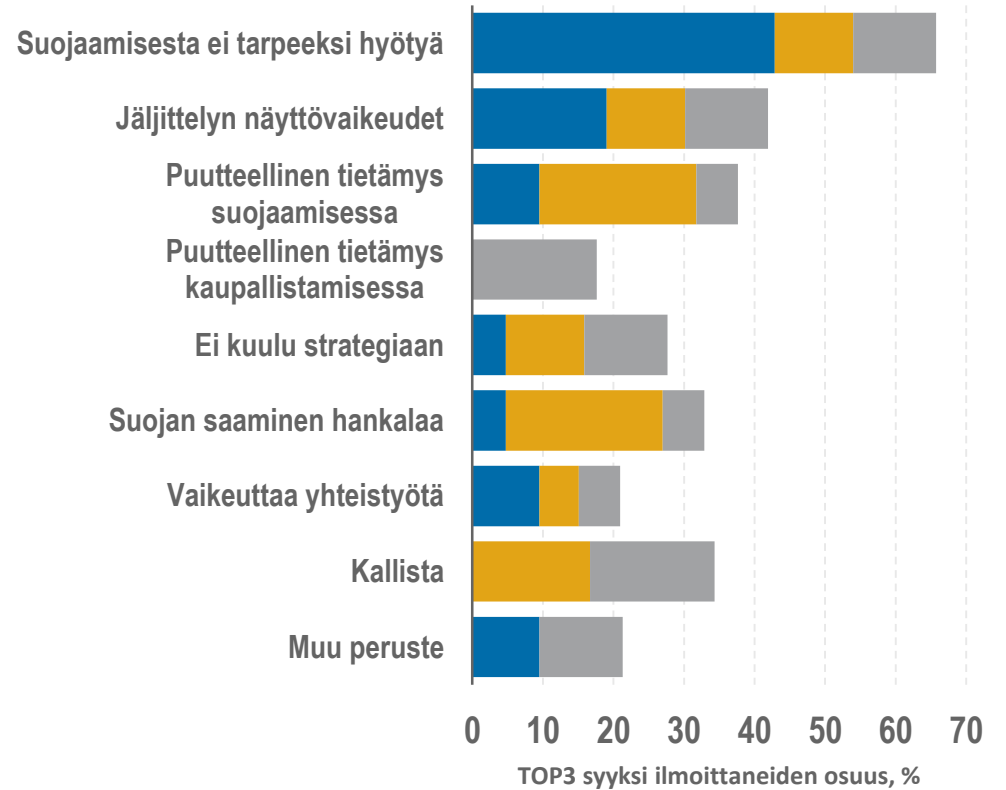

Kaikki vastaajat

■ Tärkein syy ■ 2. tärkein syy ■ 3. tärkein syy

Yritykset, joilla omaa IPR-henkilöstöä

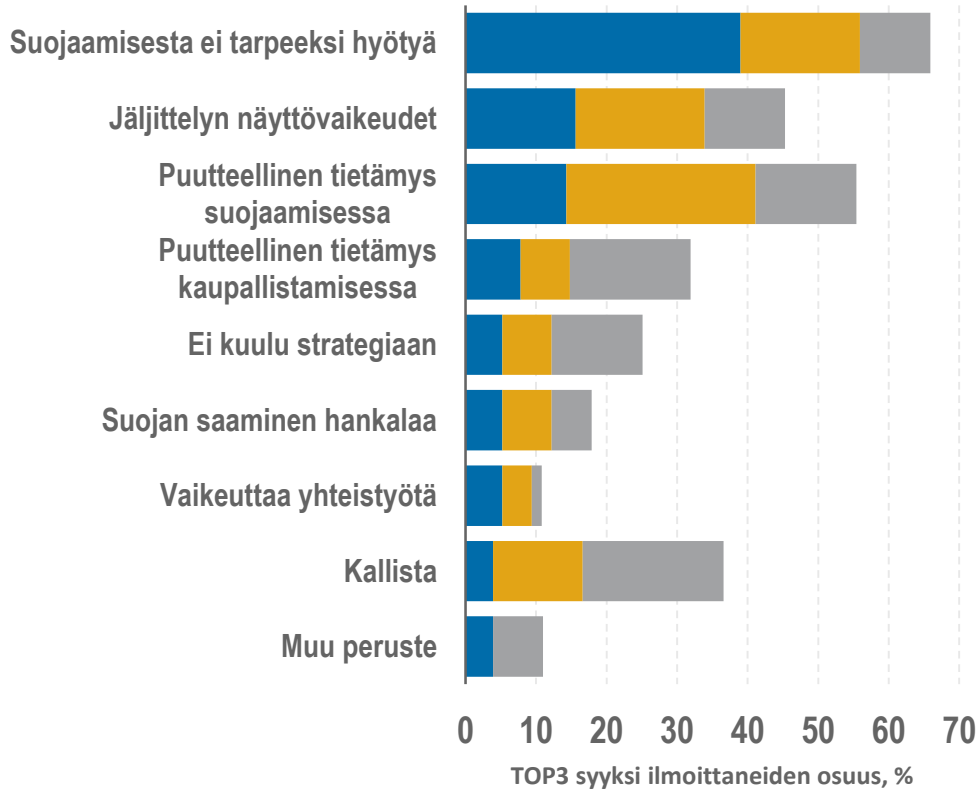
■ Tärkein syy ■ 2. tärkein syy ■ 3. tärkein syy

Miksi palvelutuote jätetään suojaamatta?

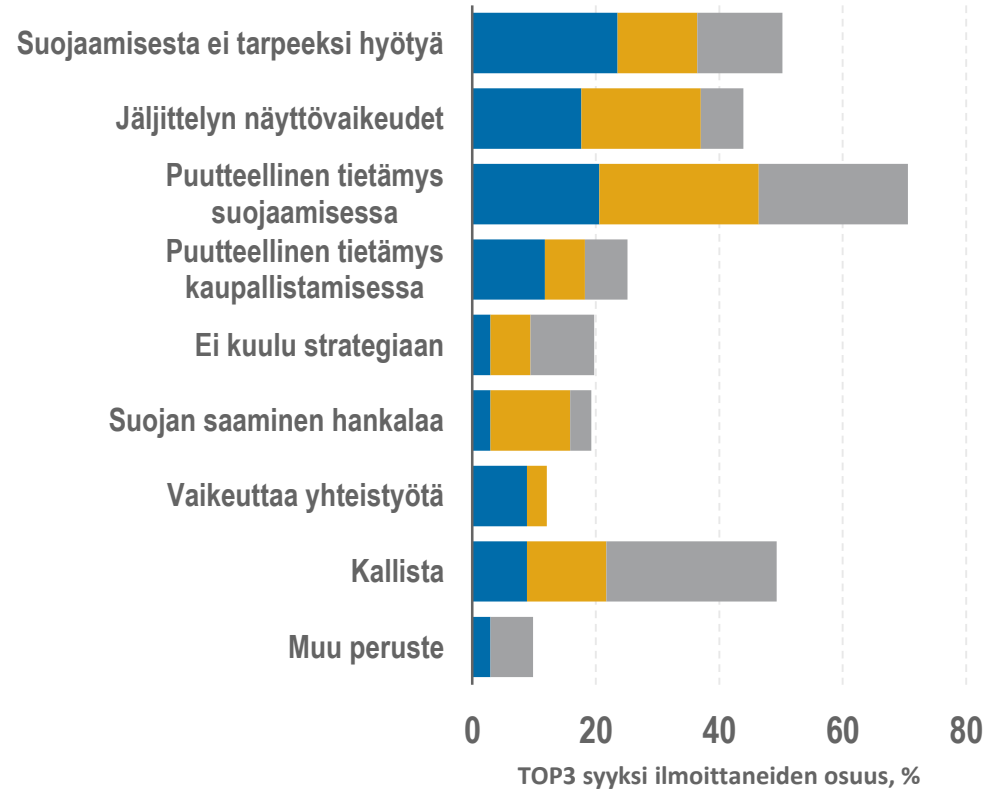
Mikä on perusteena sille, että palvelutuotetta EI suojata? (tärkeysjärjestys)

Kaikki vastaajat

Yritykset, jotka kokevat suojan tarpeelliseksi

■ Tärkein syy ■ 2. tärkein syy ■ 3. tärkein syy

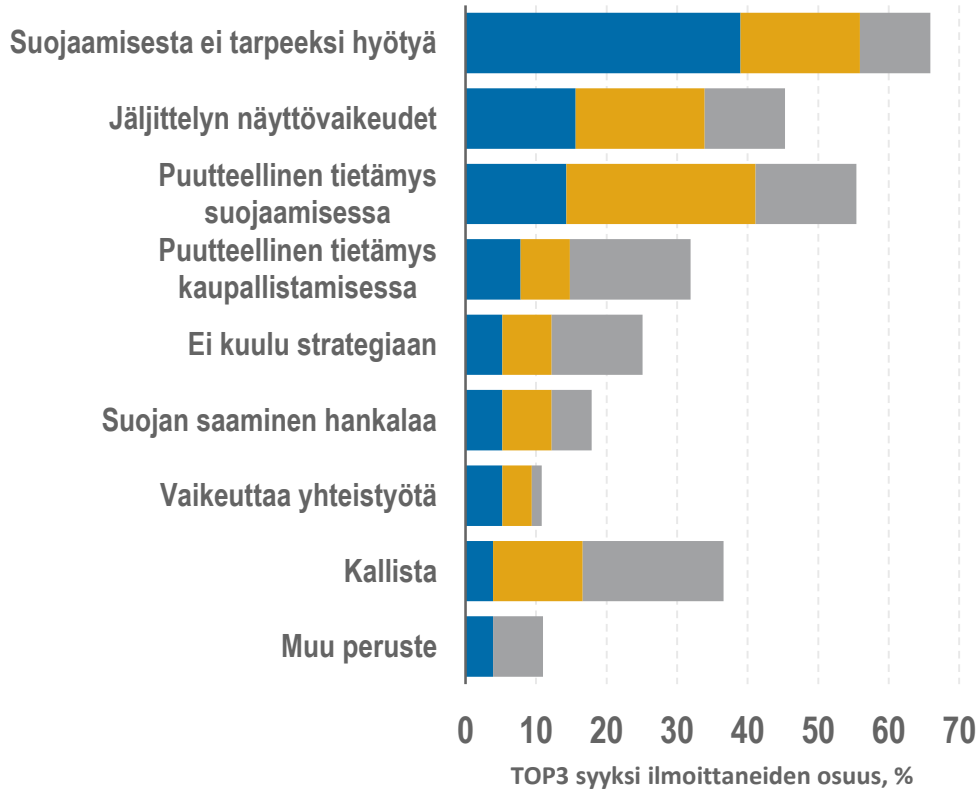
■ Tärkein syy ■ 2. tärkein syy ■ 3. tärkein syy

Miksi palvelutuote jätetään suojaamatta?

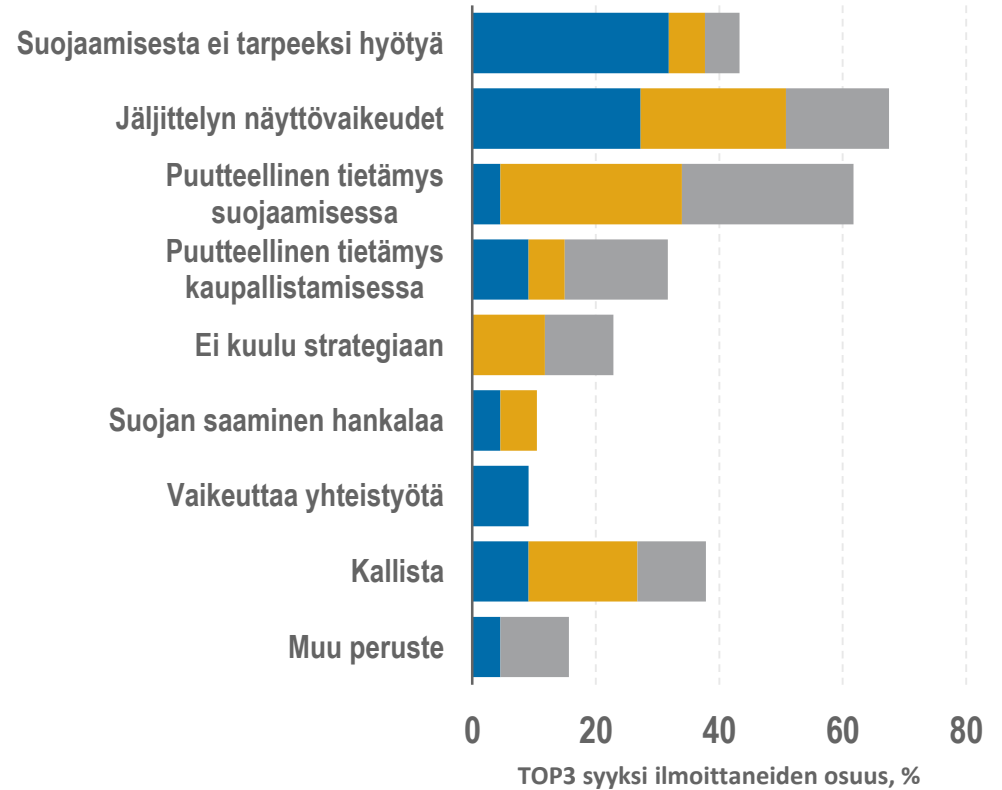
Mikä on perusteena sille, että palvelutuotetta EI suojata? (tärkeysjärjestys)

Kaikki vastaajat

Yritykset, jotka ovat kohdanneet jäljittelyä

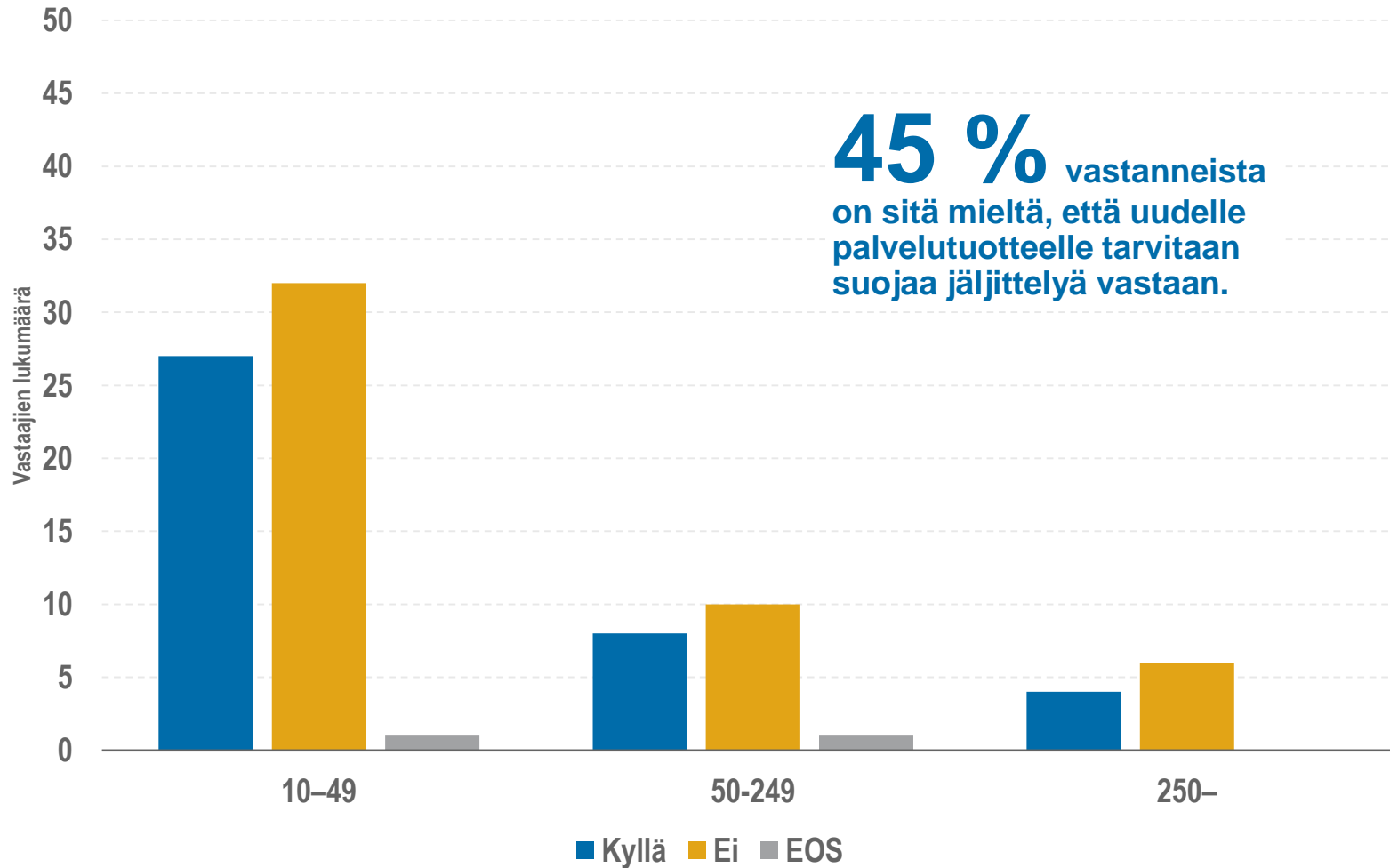
■ Tärkein syy ■ 2. tärkein syy ■ 3. tärkein syy

■ Tärkein syy ■ 2. tärkein syy ■ 3. tärkein syy

Suojan tarve

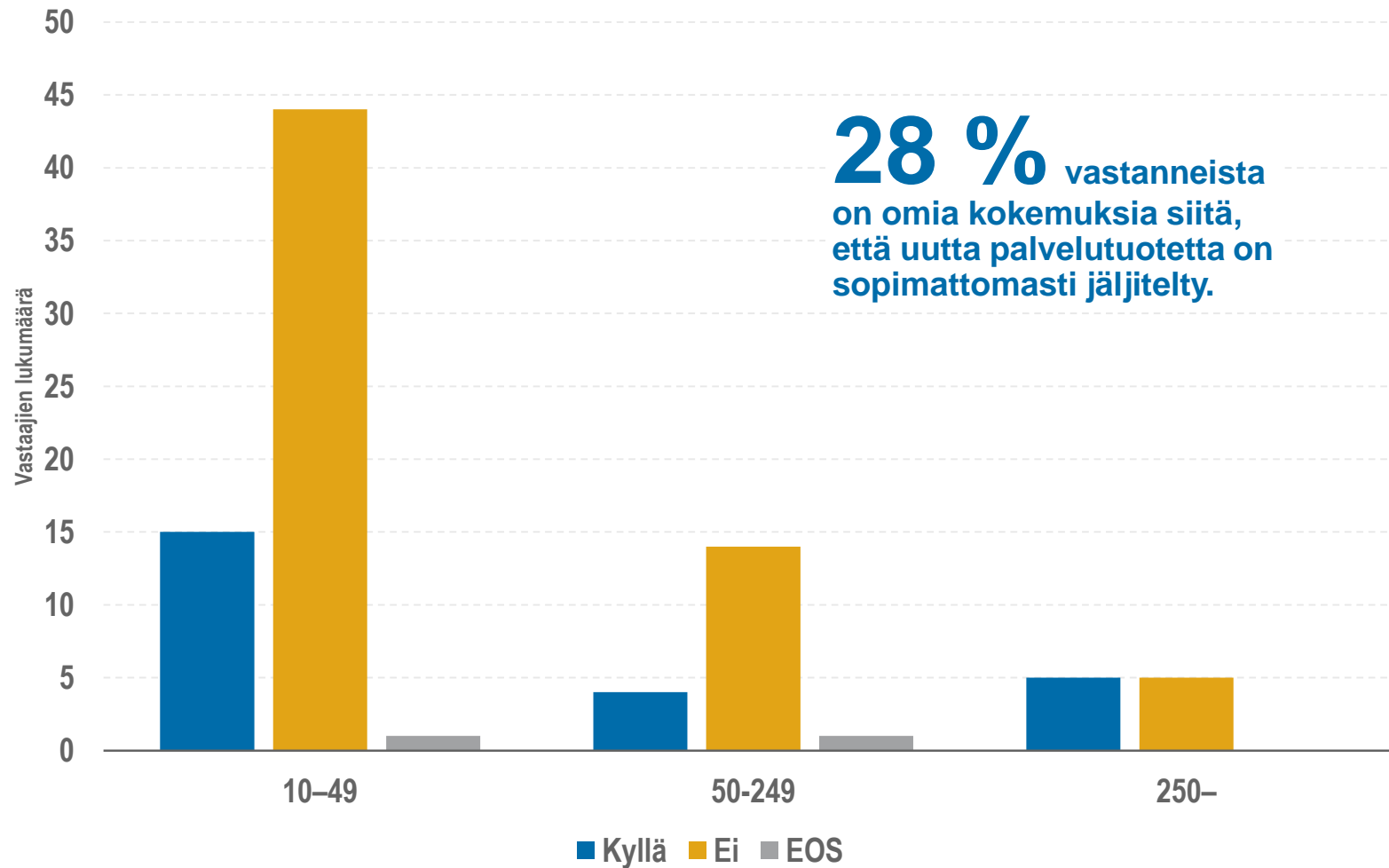

Tarvitaanko uudelle palvelutuotteelle tällä hetkellä suojaa jäljittelyä vastaan?

Jäljittelyn kohtaaminen

Onko yrityksellänne omia kokemuksia siitä, että uutta palvelutuotetta on sopimattomasti jäljitelty?

Omat IPR-resurssit

Onko yrityksellänne omaa henkilöstöä, joka huolehtii palvelutuotteen ja siihen sisältyvän aineettoman omaisuuden suojaamisesta?

